

Да се събира ли прясноповалената иглолистна дървесина?

По повод статията „Мъртвата дървесина в горите - заплахата или необходимост“ на г-р инж. Станислав Лазаров (сп. „Гора“, бр.6-7/2011 г.) искам да споделя някои мои разсъждения.

Лесозащитата като наука и практика се създава и се развива, за да отговори на определени потребности на горите. Тя е неделима част от лесовъдската наука. Има свои особености, които трябва да се познават. Доскоро на студентите бяха напомняни думите на г-р инж. Тодор Чернев, че добрият лесовъд е и добър лесозащитник. Сигурно е вярно и обратното. Това говори за необходимостта добре да се познават закономерностите, свързани със здравословното състояние на гората и с лесовъдството като цяло.

Предложението мъртвата дървесина да се оставя да гние в горското насаждение е твърде крайно и крие опасности за гората. Специалистите знаят, че е правилно делението на вредителите в гората на първични, които нападат и се развиват върху здрави дървета, и вторични, които се развиват и причиняват загиването само на отслабени дървета или насаждения. Такъв е случаят с короядите. Те първоначално се размножават в прясноповалените или в стоящите отслабени дървета. След като се размножат в голямо количество, короядите нападат и причиняват загиването на стоящи здрави дървета. Интересното е, че първоначално възразилите се корояди биват заливани от смолата на нападнатото иглолистно дърво и загиват. Но самото дърво отслабва и възразилите се покъсно корояди се развиват под кората му. Най-опасен за нашите иглолистни гори е короядът типограф (*Ips typografus*) - при смърча, и върховият корояд (*Ips acuminatus*), големият и малкият горски градинари (*Blastophagus piniperda* и *Blastophagus minor*) - при белия бор. Освен у нас короядът типограф е бедствие и за смърчовите гори в Средна Европа и срещу него горските служби водят борба.

Критерии за това дали да събираме, или да оставим на място току-що повалената иглолистна дървесина е изработила нашата дългогодишна горскостопанска практика. Какво показва тя? Има възможност след 1956 г. да проучвам развитието на короядите в нашите иглолистни гори, както и на повредите от тях, в продължение на много години. Сега само ще напомня някои факти, свързани с темата на дискусията.

Първият ветровал у нас, който наблюдавах в смърчовите гори на Витоша, беше през 1958 г. в м. Офелиите, в района между Златните мостове и хижа „Боерица“. Тогава лесозащитниците посъветваха повалената дървесина да се събере, преди в нея да се е размножил типографът. Дървесината беше усвоена, а площта - залесена. Сега на мястото на ветровала расте хубава смърчова гора. В съседните насаждения не се наблюдаваха повреди от корояда типограф.

Вторият ветровал засяга гората в Западните Родопи през 1961 г. и на площ с дължина 40 км и широчина 1 км смърчовите и боровите насаждения са повалени.

Отново тази дървесина беше бързо събрана, за което дори бяха свалени плановете за сеч в други горски стопанства, за да се оползотвори нападлата. Освободената площ също се залеси и не се допусна размножение и масови повреди от корояди.

През 1964 г. голям ветровал имаше в района на резервата „Парангалица“. Повалената дървесина извън резервата беше усвоена, а в самия резерват остана и там в продължение на десетина години имаше големи короядни петна. На територията на ветровала в „Парангалица“ ни бе разрешено да сложим феромонлови уловки. Само в една уловка се събираха по 40-50 хил. корояда. Те бяха унищожавани.

Този опит послужи да бъде взето решение прясноповалената иглолистна дървесина да се събира. Всяка година тя бе повече от 1 млн. куб. метра. По този начин предприятията получаваха ценна и необходима дървесина, без да се изсичат нови насаждения. В същото време се поддържаха необходимият санитарен минимум в иглолистните насаждения. Нямаше масови повреди от корояди.

В по-ново време, през 2001 г., в резервата „Бистришко бранище“ на Витоша стана нов ветровал, който събори повече от 20 000 м³ висококачествена смърчова дървесина. Мнението на специалистите по лесозащита беше единодушно, че тази дървесина трябва да се събере, за да не последват нападенията на корояда типограф не само в насажденията на резервата, но и в целия парк „Витоша“. Нагледя мнението да наблюдаваме как природата ще се справи сама. Днес сме свидетели как смърчовите гори, поразени от типографа, загиват, както в резервата, така и извън него.

Смятам, че тезата на г-р инж. Станислав Лазаров генерално да се таксира цялата паднала в гората дървесина като мъртва и да се остави да гние и да обогатява почвата на насаждението най-малко не съвпада с досегашната горскостопанска и лесозащитна наука и практика. През последните години, особено през зимата, в нашите иглолистни насаждения се повалят и единично, и на по-големи площи иглолистни дървета. Според мен тази дървесина трябва да се смята за прясноповалена и да се изважда от насажденията, преди в нея да са се развили и излетели короядите. Това особено важи за такива места като ПП „Витоша“, който е в близост до София.

Задача на лесовъда е да разбере голямата разлика между току-що повалената иглолистна дървесина и сухата мъртва дървесина. И най-важното - да се предвиди каква голяма опасност поражда тя за иглолистното насаждение.

Заслужава на базата на опита от резервата „Бистришко бранище“ да се даде законодателна възможност при особена заплахата за дървесната растителност да се разрешава прясноповалената иглолистна дървесина да се усвоява.

Проф. д-р Георги ЦАНКОВ